

خلاصه نقدها و پیشنهادات در خصوص طرح جهش تولید دانش بنیان مجلس

کمیسیون اقتصاد نوآوری و تحول دیجیتال اتاق تهران

نسخه اول؛ هفته اول مرداد

مقدمه

طرح جهش تولید دانش بنیان که در تیرماه 1399 به صورت عادی در مجلس اعلام وصول شده است در جلسه 19م کمیسیون اقتصاد دانش بنیان مورد بحث و بررسی اعضای کمیسیون قرار گرفت و اعضا ضمن مثبت دانستن تلاش مجلس برای اصلاح و تکمیل قوانین حوزه اقتصاد دانش بنیان کشور (خصوصا در شرایطی که بسیاری از قوانین حوزه کسب و کار و تجارت در کشور سال هاست بازنگری اساسی نشده اند) پاره ای از اصلاحات و پیشنهادات را مطرح نمودند که جمع بندی آنها به صورت فهرست وار مطالب زیر است.

همچنین در آن جلسه مقرر گردید با هماهنگی و مدیریت کمیسیون دانش بنیان اتاق ایران جلساتی با هیات ریسه مجلس و طراح (طراحان) برگزار گردیده و ضمن شنیدن توضیحات و دلایل ایشان نقطه نظرات به صورت تفصیلی به ایشان ارائه گردد.

فهرست مهمترین نکات مثبت طرح

- اصل اقدام در خصوص اصلاح قوانین دانش بنیان کشور و برطرف کردن ضعف ها و کمبودهای "قانون حمایت شرکت ها و موسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوری ها و اختراعات" عمل پسندیده و شایسته تقدیری است.
- در نظر گرفتن اعتبار مالیاتی معادل هزینه های انجام شده برای تحقیق و توسعه و قابلیت انتقال آن به سال های بعد که به منظور افزایش سهم بخش خصوصی در فعالیت های تحقیق و توسعه کشور دیده شده است اقدامی شایسته و ضروری است که با تدوین و ابلاغ آیین نامه اجرایی آن می توان امید داشت انگیزه بنگاه های اقتصادی بخش خصوصی کشور برای هزینه کرد بیشتر روی فعالیت های تحقیق و توسعه و تجاری سازی فناوری های اولویت دار کشور بیشتر شود. (ماده 9)
- به رسمیت شناختن دارایی های فکری و دانش فنی (دارایی های ناملموس) در متن پیشنهادی این قانون و طراحی ساز و کاری برای ارزشگذاری، تجدید ارزیابی، معامله و وثیقه گذاری این دارایی ها گامی ارزشمند و بنیادین برای ارتقا سطح شرکت های دانش بنیان در اقتصاد و تعالی هر چه بیشتر این حوزه است. (ماده 26)
- منع دستگاه های اجرایی کشور از ارجاع کار به نهادهای عمومی غیردولتی، بنیادها، نهادها و ستاد اجرایی فرمان حضرت امام و قرارگاه های سازندگی در صورتی که بخش خصوصی و تعاونی قادر به انجام کار باشند و پیش بینی نظارت بر این مهم توسط سازمان بازرسی کل کشور اقدامی ارزشمند برای توسعه بخش خصوصی کشور در حوزه دانش بنیان خواهد بود. (ماده 27)

- موظف شدن معاونت علمی و فناوری رییس جمهور و گمرک کشور به ارائه آمارهای سالانه حوزه اقتصاد دانش بنیان (ماده 28) و آمار تجارت محصولات دانش بنیان (صادرات و واردات محصولات دانش بنیان به تفکیک کد تعرفه) به صورت ماهیانه (ماده 7)

فهرست مهمترین نکات منفی و نیازمند اصلاح طرح

- رویکرد کلی و جهت گیری اساسی این طرح خودکفایی است و نه جهش تولید و به نظر می رسد که شرایط محیطی کنونی کشور برای مدت طولانی فرض گرفته شده است (مثلا بحث تحریم ها و محدودیت های تجاری کشور فرض گرفته شده و بر مبنای آن سیاستگذاری های دراز مدت طرح پایه ریزی شده است)
- رویکرد کلی طرح نایستی انزوا و دیوار کشیدن دور کشور باشد بلکه بایستی تعاملات بین المللی و برونزایی مطابق با سند چشم انداز دراز مدت کشور در تمامی سند جاری و ساری باشد.
- برای بخش خصوصی کشور و بازیگران آن در سطح تشکل های بخش خصوصی و نهادهای بالاتر از جمله اتاق های بازرگانی نقشی در این طرح دیده نشده است درحالی که اصولا توسعه دانش و تجاری سازی فناوری بایستی در بخش خصوصی صورت بگیرد و کارکرد اصلی حکمرانان بایستی مقررات زدایی و رفع موانع پیش پای فعالان اقتصادی بخش خصوصی باشد. مهمترین انتظار بخش خصوصی کشور نیز در این شرایط مقررات زدایی و رفع موانع تولید ارزش و ثروت در کشور است.
- رویکرد کلی طرح تکیه مجدد بر استارتاپ ها و شرکت های زایشی است (تحریک سمت عرضه نوآوری در کشور) و نقشی که برای شرکت های پیشران و بزرگ فناور و دانش بنیان بخش خصوصی دیده شده کم رنگ است. این شرکت ها که به مثابه لوکوموتیو های عظیم و پر قدرت توان هدایت و سرعت بخشیدن به کل اکوسیستم نوآوری کشور را دارند بایستی در طرح مشوق ها و انگیزه های بیشتری دریافت کنند تا تمرکز حداکثری روی تجاری سازی دانش و فناوری داشته باشند. (تحریک سمت تقاضای نوآوری و فناوری در کشور) (البته مواد 9 و 26 در این زمینه دیده شده است)
- تعیین مصادیق دانش بنیان تلقی شدن (آنچنانکه در ماده های اول تا سوم مشاهده می شود) در چنین سند بالادستی اصولا صحیح نبوده و بایستی تعیین مصادیق با قابلیت اولویت بندی و بازنگری در اولویت های فناوری کشور توسط یک نهاد (پیشنهاد معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری) صورت پذیرد.

- تعدد صندوق ها و بنیادها در کشور فساد زا و باعث افزایش بروکراسی و اتلاف منابع و وقت است و از این رو اکیدا پیشنهاد می گردد از طراحی و ایجاد صندوق ها و بنیادهای جدید در این قانون خودداری شود (ماده 12 و 15 و 29)
- عدم توجه کافی به مقوله صادرات و رقابت پذیری در عرصه بین الملل از جمله دیگر ضعف های این طرح است. نگاه اصلی طرح دستوری بودن بازاریسازی برای شرکت ها و محصولات دانش بنیان را به ذهن متبادر می سازد درحالیکه بایستی افزایش صادرات محصولات دانش بنیان کشور و ارتقا توان رقابت پذیری شرکت های دانش بنیان در سطح منطقه ای و بین المللی هدف اصلی طرح باشد.
- برخی از مواد پیشنهادی در طرح فسادزا هستند و نیازمند بازنگری در تنظیم متن تا از ایجاد زمینه سو استفاده و توزیع رانت در آنها جلوگیری به عمل آید. مثلا مواد 6 و 8 و 20 و 21
- تعریف گروه اقتصادی نوپا در ماده 13 با تعاریف کنونی مطرح در کشور از جمله نوآفرین اشتراکات فراوانی دارد و شایسته است به جای تعریف عناوین جدید، اصلاح موارد قانونی اجرایی شده پیشین کشور در اولویت باشد.